

Talousvaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2017

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2017 (K 11/2018 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 27.9.2018.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Perustuslakivaliokunnan mukaan valiokuntien on huolehdittava eduskunnan lausumiin kohdistuvasta seurantatehtävästä hallituksen kertomusta käsiteltäessä (PeVM 1/2014 vp). Eduskunta on hallituksen vuosikertomuksen 2017 liitteestä 3 ilmenevästi hyväksynyt talousvaliokunnan ehdotuksesta useita lausumia.

Energiamarkkinoiden manipulaatio. Ensimmäinen lausuma koskee energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevia rangaistussäännöksiä (HE 50/2014 vp — EV 75/2014 vp). Hallituksen vuosikertomuksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön ja oikeusministeriön välillä on aloitettu energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevien rangaistussäännösten muuttamiseen tähtäävät keskustelut. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Metsähakesähkö. Talousvaliokunta on jo lausunnossaan vuoden 2016 hallituksen vuosikertomuksesta esittänyt tarkastusvaliokunnalle, että lausumat, jotka eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen HE 360/2014 vp — EV 331/2014 vp käsittelyssä, voidaan poistaa. Talousvaliokunta toistaa aiemmin esittämänsä ja esittää lausumien poistamista.

Kirjanpitolain kohde. Talousvaliokunta on jo lausunnossaan vuoden 2016 hallituksen vuosikertomuksesta esittänyt tarkastusvaliokunnalle, että lausumat, jotka eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen HE 89/2015 vp — EV 95/2015 vp käsittelyssä, voidaan poistaa. Talousvaliokunta toistaa aiemmin esittämänsä ja esittää lausuman poistamista.

Sijoittajien korvausrahasato. Eduskunta on edellyttänyt (HE 46/2016 vp — EV 98/2016 vp), että valtioneuvosto ryhtyy lainsäädännön muutosten valmisteluun, jotta sijoittajien korvausrahasatoa koskeva sääntely vastaisi muuttuneen toimintaympäristön tarpeita sijoittajien suojan turvaavalla tavalla huomioiden erityisesti palvelun tarjoajan oikeudellinen rakenne, toiminnan laatu, laajuus

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

ja riskit. Eduskunnan talousvaliokunta kiinnitti lakiesityksestä antamassaan lausunnossa huomiota joukkorahoituslain tarkoittamien palveluntarjoajien velvollisuuteen kuulua sijoittajien korvausrahoon, sijoittajan suojan tarpeeseen ja tarpeeseen saattaa erilaiset toimijat keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

Valtiovarainministeriössä on aloitettu selvitystyö sijoittajien korvausrahoon muutostarpeista. Samassa yhteydessä on tarkoitus kartoittaa korvausrahoon maksuperusteiden määräytymistä ja määrää myös muutoin kokonaisuudessaan. Selvitystyön tulosten purkaminen päästään aloittamaan vuoden 2018 aikana. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Tilintarkastuslain muuttamisen vaikutukset. Talousvaliokunta on jo lausunnossaan vuoden 2016 hallituksen vuosikertomuksesta esittänyt tarkastusvaliokunnalle, että lausuma, jonka eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen HE 70/2016 vp — EV 85/2016 vp käsittelyssä, voidaan poistaa. Talousvaliokunta toistaa aiemmin esittämänsä ja esittää lausuman poistamista.

Hankintalainsäädäntö. Eduskunta on edellyttänyt (HE 108/2016 vp — EV 239/2016 vp), että valtioneuvosto varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyhtiöiden mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla. Valtioneuvostossa on valmisteilla useita hankkeita, joilla on tarkoitus varmistaa, että julkisyhteisöjen määräysvallassa olevilla sidosyhtiöillä on mahdollisuudet täyttää velvoitteensa. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Eduskunta on edellyttänyt myös, että valtioneuvosto seuraa hankintasäätelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännön muutoksia, joilla parannetaan pienten ja keski suurten yritysten tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin. Valtioneuvosto on päivittänyt julkisten hankintojen ilmoittamisjärjestelmää sellaiseksi, että pienten ja keski suurten yritysten huomioon ottamista käytännössä voidaan tehokkaasti seurata ja tilastoida. Päivitys tehtiin kesken vuotta 2017, joten se on ollut käytössä vasta vajaassa kolmanneksessä kilpailutuksista. Seurannan mukaan selvästi yli puolessa kilpailutuksista oli erityisesti huomioitu pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yritysten neuvontatoimintaan liittyviä malleja, joilla tuetaan pk-yritysten huomioimista jo hankintojen suunnitteluvaiheessa ja markkinakartoituksessa. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Eduskunta on edellyttänyt myös, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla. Vireillä olevassa sosiaali- ja terveydenhuoltorakenteen uudistuksessa on tarkoitus ottaa huomioon vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestäminen eduskunnan edellyttämällä tavalla muun muassa korostamalla laatua ja mahdollistamalla ns. henkilökohtaisen budjetoinnin järjestämismalli. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

Energia- ja ilmastostrategia. Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto uudistaa uusiutuviin energialähteisiin perustuvan sähkön ja lämmön tuotannon tukijärjestelmät niin, että tuet ohjautuvat kustannustehokkuusnäkökulmasta parhaisiin uusiutuvan energian tuotantomuotoihin, että tukien ja verotuksen kilpailuvaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon ja että valtioneuvosto valmistelee strategiassa mainitun uuden uusiutuviin energialähteisiin perustuvan tuen (enintään 2 TWh) kilpailutukseen perustuen ja teknologia-neutraalisti niin, että kilpailutukseen voivat tosiasiallisesti osallistua tuuli-, aurinko- ja CHP-tuotannon lisäksi muutkin mahdolliset uudet teknologiamuodot, mikäli tuki toteutetaan.

Eduskunnalle annettiin marraskuussa 2017 hallituksen esitys laeiksi uusiutuville energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp), jossa säädettiin uudesta preemiojärjestelmästä. Preemiojärjestelmä perustuu tarjouskilpailuun, ja investoinnit erilaisiin uusiutuviin energialähteisiin kilpailevat keskenään kustannustehokkuustavoitteen huomioon ottamiseksi. Säännökset on laadittu siten, että järjestelmän mahdolliset kielteiset vaikutukset puu- ja polttoainemarkkinoihin saataisiin rajattua mahdollisimman vähäisiksi.

Energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018—2022 annetun valtioneuvoston asetuksen (1098/2017) mukaan energiatuen tavoitteena on edelleen edistää etenkin uusiutuvan energian tuotantoa, energiansäästöä ja energiatehokkuutta. Metsähakkeen käytön edistäminen yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa on nykytilanteessa edellyttänyt tuotantotukijärjestelmää. Tukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon kustannustehokkuusnäkökulma, tukijärjestelmän kilpailuvaikutukset ja energia-verotukseen perustuvien kannustimien kilpailuvaikutukset. Talousvaliokunta esittää näiden lausumien poistamista.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto varmistaa, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon. Preemiojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen (HE 175/2017 vp) mukaan tukea ei maksettaisi sähköstä, joka on tuotettu järeän puun hakkuukohteelta saadusta jalostukseen soveltuvasta tukki- tai kuitupuusta valmistetulla metsähakkeella. Lisäksi preemiojärjestelmään hyväksytyssä puupolttoainevoimalassa sähköstä ja lämmöstä vähintään 85 prosenttia tulisi tuottaa muilla puupolttoaineilla kuin mainitulla metsähakkeella ja sähkön tuottaja olisi velvollinen maksamaan alituotantokorvausta tietyissä tilanteissa. Nämä ovat keskeisiä seikkoja sen varmistamiseksi, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon preemiojärjestelmään hyväksytyssä laitoksessa.

Metsähakesähkön tukijärjestelmässä maksettava tukitaso alenee 60 prosenttiin vuoden 2019 alusta lukien tuotetun sähkön osalta, jos kyse on järeän puun hakkuukohteelta saadusta jalostukseen soveltuvasta tukki- tai kuitupuusta valmistetusta metsähakkeesta. Metsähakesähköä koskevan tuotantotukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Arvioinnissa otetaan myös huomioon, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin erityisesti sahatteollisuuden sivutuotteiden, purun ja kuoren, käyttöön saamiseksi ja tasavertaisen kilpailuaseman varmistamiseksi. Sahateollisuuden sivutuotteiden kilpailuasema paransi lämmön tuotannon polttoaineena, jos turpeen veroa korotettaisiin. Muutokset energiaverotuksessa edellyttävät kuitenkin huolellista valmistelua ja monipuolista vaikutusarviointia, jotta muutokset kokonaisuudessaan johtaisivat parempaan lopputulokseen. Metsähakesähkön tuotantotukijärjestelmä kannustaa korvaamaan turvetta metsähakkeella yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa. Tukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Tarkastelussa on mukana myös tarve saada sahatteollisuuden sivutuotteet nykyistä paremmin käyttöön ja varmistaa niiden tasavertainen kilpailuasema. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto selvittää energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa erityisesti viennin ja kansainvälisen arvonlisäyksen näkökulmasta, jotta Suomen kilpailuedut ja innovaatiopotentiaali kiertotalouden, älykkäiden sähköjärjestelmien, energiatehokkuuden ja kuluttajien osallistumismahdollisuuksia edistävien ratkaisujen markkinoilla hyödynnetään.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki puhtaille ja tehokkaille energiaratkaisuille ja Business Finlandin viime vuonna käynnistämä Älykäs energia -ohjelma tukevat Suomen roolia älykkäiden energiaratkaisujen edelläkävijänä ja testialustana. Ohjelmassa rahoitetaan yritysten vientiin tähtäviä innovaatioita sekä yritysten kyvykkyyksien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi autetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille pääsyssä, asiakkaiden tunnistamisessa ja kansainvälisen rahoituksen hakemisessa. Ohjelma tukee myös yritysverkostojen synnyttämistä.

Näillä puitteilla on tarkoitus luoda riittävän suuria ekosysteemejä ja kehittämisalustoja, joissa testataan ja kokeillaan globaaleille vientimarkkinoille soveltuvia kestäviä ja älykkäitä energijärjestelmiä sekä niiden tarvitsemia laitteita ja palveluja. Myös uusien rahoitusmallien käyttöä vähähiiliteknologian ja palvelujen viennin tukena on tarkoitus selvittää. Innovatiivisia julkisia hankintoja edistetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlandin työryhmässä, jonka tehtävänä on luoda yhtenäinen näkemys tulevaisuuden älyverkoista ja esittää konkreettisia toimia, joilla älyverkot voivat palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää yleisesti toimitusvarmuuden ylläpitoa.

Työryhmässä on mukana sähkön myyjien, jakelijoiden, kuluttajien, viranomaisten ja tutkimuslaitosten edustus. Älyverkoilla pyritään luomaan myös houkutteleva liiketoimintaympäristö palveluntarjoajille ja teknologiateollisuudelle sekä tuomaan kustannustehokkaita keinoja verkonhaltijoille hallita sähkön siirtoa ja jakelua ja parantaa toimitusvarmuutta. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto käynnistää toimet liikenteen sähköistymiseen valmistautumiseksi ja tämän kehityksen vaikutusten arvioimiseksi biotalouden ja sähkömarkkinoiden kannalta.

Talousvaliokunta toteaa, että kustannustehokkaita toimia liikenteen sähköistämiseksi linjattiin parlamentaarisessa liikennetyöryhmässä elokuussa 2017. Työryhmä esitti, että vähäpäästöisten

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

ajoneuvojen määrän kasvamista tuettaisiin vuosina 2018—2021 täyssähköautojen hankintatuella sekä kaasu- ja flexfuel-autojen konvertointituella. Liikenne- ja viestintäministeriön budjettiin varrattiin näihin tukiin vuodelle 2018 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Lisäksi työryhmä ehdotti, että sähköautojen lataus- ja biokaasun jakeluverkon rakentamista sekä taajamalogistiikan sähköistämistä tuettaisiin vuosittain 4,5 miljoonalla eurolla. Työ- ja elinkeinoministeriön budjettiin varrattiin vuodelle 2018 yhteensä 3 miljoonaa euroa ja ympäristöministeriön budjettiin 1,5 miljoonaa euroa tätä tarkoitusta varten. Romutuspalkkiota voidaan hyödyntää myös ladattavan hybridin tai muun sähköauton hankintaan kampanja-aikana (1.1.—31.8.2018).

Vuonna 2018 käynnistyy selvitys sähkö- ja kaasuautojen markkinoista Suomessa. Hanke kattaa myös liikenteen sähköistymisen vaikutukset suomalaiseen liiketoimintaan ja vientimahdollisuuksiin. Älyverkko työryhmä esittää suosituksensa loppuraportissaan syksyllä 2018. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto vahvistaa energiamarkkinoiden pohjoismaista ja alueellista yhteistyötä ja koordinaatiota ja selvittää edellytyksiä pohjoismaisen energia- ja ilmastostrategian laatimiseen.

EU:n ns. puhtaan energian pakettiin kuuluvan hallintomalliasetuksen mukainen konsultaatio Suomen kansallisesta suunnitelmasta sekä Suomen tutustuminen ja kommentointi muiden Pohjoismaiden ja Viron kansallisiin suunnitelmiin liittyen vahvistaa maiden välistä energiamarkkinoiden yhteistyötä. Konsultaatiot kansallisista energia- ja ilmastosuunnitelmista toteutetaan vuosien 2018 ja 2019 aikana.

Energiamarkkinoiden alueellisen yhteistyön vahvistamisesta ovat esimerkkeinä myös suunniteluilla/rakenteilla oleva Balticconnector-maakaasuputkisyhteys Suomen ja Viron välillä sekä kaasumarkkinoiden avautumiseen liittyvä maakaasumarkkinalakiuudistus. Uusi maakaasumarkkinalaki tuli voimaan 1.1.2018, ja se avaa Suomen maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinat kilpailulle vuoden 2020 alussa, kun Balticconnector-putkisyhteys Suomesta Baltian kaasuverkkoon otetaan käyttöön. Suomi osallistuu Viron, Latvian ja Liettuan kanssa yhteistyöhön, jonka tavoitteena on alueellisten maakaasumarkkinoiden perustaminen näiden maiden alueelle. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto sisällyttää lainsäädäntöesityksiin kustannusvaikutusarvioiden ohella ilmasto- ja ympäristövaikutusarviot; lisäksi lainsäädäntöesityksissä tulisi ottaa huomioon ympäristö- ja ilmastovaikutusten ohella vaikutukset Suomen energiajärjestelmään mukaan lukien toimitus- ja huoltovarmuus sekä energiainfrastruktuuriin (esim. kaasu).

Hallituksen esitykset laaditaan noudattaen säädösehdotusten vaikutusten arviointia koskevaa ohjeistusta. Vaikutusarviointi kattaa säädösehdotuksen taloudelliset vaikutukset, vaikutukset viranomaisten toimintaan, ympäristövaikutukset (mukaan lukien ilmastovaikutukset) ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset (esimerkiksi toimitus- ja huoltovarmuus). Hallituksen esityksiä laadittaessa kiinnitetään jatkossa erityisesti huomiota siihen, että lakiehdotusten vaikutuksia Suomen energiajärjestelmään tarkastellaan niin laajasti ja yksityiskohtaisesti kuin ehdotuksen sisältö ja odotettavissa olevien vaikutusten merkittävyys tapauskohtaisesti edellyttävät. Lisäksi työ- ja

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

elinkeinoministeriö tulee muiden sektoreiden lainsäädäntöhankkeisiin antamissaan lausunnoissa tarvittaessa kiinnittämään huomiota siihen, että eduskunnan lausuma huomioidaan vaikutusarviointeja laadittaessa. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto selvittää jatkovalmistelussa strategiassa esitetyn 30 prosentin biopolttoaineiden jakeluvaihto- ja kustannusvaikutuksia kuluttajille, elinkeinoelämälle ja kilpailukyvyille.

Strategian mukaisen biopolttoaineiden jakeluvaihto- ja kustannusvaikutuksia polttoaineiden kuluttajahintoihin ja erityisesti dieselpolttoaineen kustannusvaikutuksia on tarkennettu helmikuussa 2017 julkaistussa Energia- ja ilmastostrategian taustaraportissa. Vuoden 2018 valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman puitteissa pyritään edelleen selvittämään kustannustehokkaimpia polkuja 30 %:n biopolttoaineosuuden toteuttamiseksi ja mm. polkujen kvantitatiivisia kustannusvaikutuksia. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Eduskunta on edellyttänyt (VNS 7/2016 vp — EK 12/2017 vp), että valtioneuvosto arvioi strategian toteuttamisen edellyttämien uusien rahoitustarpeiden ja valtion tulojen alenemisen sekä energiatukien vaikutuksia valtiontalouden kestävyuden kannalta.

Hallituksen esityksen (HE 175/2017 vp) mukaan preemiojärjestelmän taloudelliset vaikutukset valtiolle muodostuvat lähinnä kustannuksista, joita aiheutuisi sähkön tuottajalle maksettavasta preemion mukaisesta tuesta, ja valtiolle aiheutuvat kustannukset jakautuisivat vuosille 2020—2035. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että preemiojärjestelmän kustannukset vaihtelevat vuositasolla nollan ja 80 milj. euron välillä ja koko tuotantotuen voimassaoloaikana nollan ja 960 milj. euron välillä. Tarkka summa riippuu preemiosta, jolla tarjouskilpailu voitettaisiin, sekä sähkön markkinahinnasta. Talousvaliokunta esittää lausuman poistamista.

Kaivoslaki. Eduskunta on edellyttänyt (HE 10/2017 vp — EV 31/2017 vp), että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti valmistelemaan kaivoslainsäädäntöön muutoksia, joilla siirretään voimassa olevan kaivoslain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaiset lupahakemuksen liitteet 32 §:n sääntelyyn piiristä siten, että etuoikeus malminetsintälupaan, kullanhuuhtontalupaan tai kaivoslupaan synnyisi ilmankin, että lupahakemus sisältäisi edellä mainittuja liitteitä. Lausuman edellyttämä muutos kaivoslakiin 621/2011 valmistellaan vuoden 2018 kuluessa. Talousvaliokunta ehdottaa lausuman jätettäväksi edelleen voimaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 18.5.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2018 vp

puheenjohtaja Martti Mölsä sin
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo liik
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Antero Vartia vihr
varajäsen Lasse Hautala kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller